№ 46 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 21 **1898** ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 21 № 46

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Շաբաթ, մարտի 21-ին, ս. [illegible] ժամը 12-ին, պատարագից յետոյ կատարվելու է հոգեհանգիստ ի յիշատակ հանգուցեալ

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ ԳԱՒԹԵՍԱՆ ԽՈՒԴԱԴԵԱՆԻ

[illegible] ընկերութեան խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն [illegible] անդամների: (Հ. չ.) 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անօգնական մանուկներին օգնող հիմնարկութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բուրժուա՞ն թէ աշխատաւորը. [illegible] —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. [illegible] —ԹԱՏՐՈՆ ԼՈՒՐԵՐ. —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. —ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Բժշկի զրոյցներ.

ԱՆՕԳՆԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ ՕԳՆՈՂ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսում սկսել է իր գործունէութիւնը մի համեստ ընկերութիւն, որի նպատակն է մանուկների [illegible] Անհրաժեշտութիւն կայ մի տեղ պաշտպանել անօգնական մնացած մանուկին, միւս տեղ հոգալ նրա դպրոցական կրթութեան մասին, մի ուրիշ տեղ սովորեցնել մանուկներին ընկերական համերաշխ կեանքին, ընտելացնել ընկերական խելացի խաղերին և կրթիչ զբօսանքներին և առհասարակ մի շարք միջոցներ մշակել մանուկների Ֆիզիքական զարգացման և մտաւոր կրթութեան համար:

Վաղուց գոյութիւն ունեն կենդանիներին, անբան անասուններին հովանաւորող ընկերութիւններ, իսկ մանուկները չունէին իրանց պաշտպանող հաստատութիւնները: Բազմաթիւ փաստեր մեր Կովկասի կեանքից ցոյց են տալիս, որ յաճախ մեզանում մանուկները աւելի դժբաղդ և անխնամ վիճակի մէջ են լինում, քան անասունները: Վերջիններիս իրանց տէրերը կերակրում են թէկուզ հէնց այն նպատակով, որ նրանք կենդանի մնան և գործեն իրանց տէրերի համար, իսկ որբ և անտէր երեխաները—մի-մի աւելորդ բերաններ են, որոնց վրա նայում են իբրև ապարդիւն բեռների վրա: Այդպիսի մի դրութիւն սարսափելի է և խիստ վիրաւորական մարդկային պատւի համար. բայց և այնպէս, նա իրականութիւն է: Մանուկներին խնամող և պաշտպանող հաստատութիւնների անհրաժեշտութիւնը զգացվել է ամեն ժամանակ. բայց նա աւելի զգալի է դարձել մեր օրերում, երբ կեանքը արագ փոփոխութիւնների է ենթարկվում և բարեկեցութեան աստիճանը մշտական երերման մէջ է գտնվում: Ամբողջ ընտանիքներ զրկվում են ապրուստի միջոցներից և մընում են անպաշտպան:

Եթէ առանձին-առանձին անհատներ անկարող են օգնութեան հասնել մանուկ դասակարգին և բարւոքել նրա վիճակը, այդ կարող են նրանք անել կազմակերպված ընկերութեան միջոցով: Գործը անկասկած շատ համակրելի, շատ օգտակար է: Մընում է որ հասարակութիւնը իր եռանդուն աջակցութեամբ կենդանութիւն հաղորդէ այդ գործին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՐԺՈՒԱ՞Ն ԹԷ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԸ

—

Մեր ինտելիգենցիայի մէջ սակաւ չեն լսվում ցանկութիւններ, որ Կովկասի արդիւնաբերական գործը մնայ տեղացիների ձեռքին և չանցնի օտարների ձեռքը: Խորհուրդներ են տրվում մեր կապիտալիստներին իրանց կապիտալը գնել երկրի շահագործութեան համար և այդպիսով դիմադրել օտարի Կովկաս մտնելուն: Բայց չը նայած այդ տեսակ ցանկութիւններին, խորհուրդներին, օտար կապիտալիստը աւելի և աւելի հեռացնում է տեղացի կապիտալիստին և իր ձեռքն է գցում Կովկասի արդիւնաբերութիւնը: Մենք տեսնում ենք, որ անգլիացիները քիչ-քիչ մուտք են գործում Բաքու, գնում են տեղացիների նաւթահանքերը և իրանք են սկսում շահագործել և շահագործում են մեծ մասամբ, եթէ չասենք առանց բացառութեան—աւելի լաւ, քան տեղացի դրամատէրերը, տալով մի և նոյն ժամանակ և գործաւոր դասակարգին առաւելութիւններ, բարձրացնելով աշխատաւորների վարձը: Հարց է ծագում, ինչո՞ւ են մեր կապիտալիստները ծախում իրանց հանքերը օտարին: Անշուշտ, այն պատճառով, որ իրանք չեն կարողանում արդիւնաբերել, անշնորք են և կապիտալի մրցման ժամանակ տեղի են տալիս աւելի ընդունակին, նրան, որը աւելի օգտակարապէս է արդիւնագործում այդ հանքերը: Շատ ցաւալի փաստ... մեր կապիտալիստների համար, որոնք խաբվում են օտարների առաջարկած նպաստաւոր պայմաններից, ծախում իրանց հանքերը և յետոյ «փոշմանում»: Եւ բուրժուազիայի բարեկամները չեն էլ կարող չը ցաւել մեր հարուստների այդ տեսակ կարճատեսութեան վրա, առարկելով, թէ «Կովկասի արդիւնաբերութիւնը կարող է ընկնել ամբողջովին օտարների ձեռքը, Կովկասի հարստութիւնը կը հեռանայ երկրից, որով ահագին վնաս հասած կը լինի Կովկասի ամբողջ ազգաբնակութեանը:» Ենթադրենք, թէ այդ ճիշդ է և «ցաւալի», բայց ինչ նշանակութիւն ունեն այս դէպքում զանազան խորհուրդները: Մի՞թէ խորհրդատուները յոյս ունեն լոկ խորհուրդներով կռուել օտարի Կովկաս մտնելու դէմ: Խորհուրդ են տալիս կապիտալիստներին չը զրաւել րոպէական շահերով, այլ մի քիչ էլ մտածել Կովկասի ապագայի մասին. մեծ չէ արդեօք այս պահանջը: Կապիտալիստը զոհէ իր այժմեան շահը ապագայի համար, ինչից զրկված—հայրենասիրութիւնից: Դրանք դատարկ բաներ են. հայրենասիրութիւն, Կովկասի ապագան,—դրանք գրոշ չարժեն կապիտալիստի համար: Նա շատ լաւ ճանաչում է իր շահը և չի զոհի իր այդ շահը ինչ որ պայծառ, փայլուն ապագայի համար, երբ նա միայնակ կը լինի կանգնած Կովկասի արդիւնաբերութեան գլխին: Հետեւաբար, այդ տեսակ ցանկութիւնները չունեն ոչ մի միտք, ոչ մի նպատակ և չեն խանգարի օտար կապիտալին գտնել ճանապարհ դէպի Կովկաս, մտնել Կովկաս և սկսել նրա հարստութիւնների շահագործութիւնը և մի և նոյն ժամանակ հաւաքվել կապիտալիստներից ամենաճարպիկի, կօնկուրէնտներից ամենաընդունակի ձեռքում, լինի դա տեղացի, թէ օտար: Կապիտալը չէ ճանաչում ազգութիւն, նա շատ հեռու է որ և է ազգասիրական գաղափարներով ղեկավարվելուց և ընթանում է դէպի այն կողմը, ուր նրա համար աւելի գործադրութիւն և օգուտ կայ և հետեւաբար անցնում է այնպիսիների ձեռքը, որոնք նրան աւելի օգտակարապէս (profitabel(են գործադրում: Կապիտալի այդ յատկութեան —հաւաքվել աւելի ճարպիկ գործադրողի ձեռքում,—պէտք է անխուսափելի կերպով հպատակվեն միւս կապիտալիստները, որոնք չեն կարողանում գործադրել այդ կապիտալը:

Միւս կողմից, մի՞թէ ճշմարիտ է, որ օտարները կը կարողանան մեզ մօտ բոլորովին իրանց ձեռքը գցել Կովկասի արդիւնաբերութիւնը: Կովկասում տեղացի կապիտալիստների համար, այսպէս թէ այնպէս, պայմանները որոշ չափով աւելի նպաստաւոր են, քան օտար երկրացու համար և այդ բանը մեծ առաւելութիւն է օտարի դէմ կռուելու ժամանակ. այժմ, եթէ կովկասցի դրամատէրը, չը նայելով իր այդ նպաստաւոր դրութեան, չէ կարողանում տանել օտարի կօնկուրէնցիան, դա դեռ չէ խանգարում նրան այդ անել վաղը, երբ նա հէնց նոյն այդ օտարներից կը սովորի աւելի լաւ գործադրել իր կապիտալը և կը ներկայանայ օտարի դէմ իբրև հաւասար ոյժ հաւասարի դէմ: Ուրեմն, մեր բուրժուազիայի խորհրդատուները կարող են հանգիստ սրտով նայել օտարի Կովկաս մտնելու վրա և, եթէ կամենում էք, որոշ չափով էլ ուրախանալ, որովհետև օտար երկրացին աւելի լաւ է շահագործում Կովկասի հարստութիւնները, տեխնիկական նորութիւններ է մտցնում և այլն, և այդպիսով ուսուցիչ է ներկայանում մեր կապիտալիստի համար: Սա հէնց որ կը սրէ իր ատամները, արդէն ինքը կը հոգայ իր մասին, կը հոգայ հեռացնել իր այդ ուսուցիչներին և բռնել նրանց տեղը: Եթէ մի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

(Վերջ)

Պարզ է, որ ալկոհոլի առաջին վնասակար ազդեցութիւնը պէտք է երևար ստամոքսի վրա: Ամենքը գիտեն, որ հարբած մարդը կերածը և խմածը փսխում է, իսկ փսխումն ապացոյց է ստամոքսի ծայրահեղ գրգռման: Յարատև (կրկնվող) խմողը միշտ տանջվում է անմարսողութիւնից, ստամոքսային ցաւերից և այս գործարանի զանազան հիւանդութիւններից: Շուտով ակներև են դառնում փայծաղի հիւանդութեան նշանները: Նա նոյնպէս բորբոքվում է, և առաջ է բերում դեղնութիւն, կատարեալ անմարսութիւն.—հիւանդը օրէցօր հալվում է, նիհարում, կորցնում է ախորժակը և մեռնում է կամ փայծաղի հիւանդութիւնից կամ թոքախտից:

Շրջելով արեան հետ մեր արեան անօթներում (երակներում և շնչերակներում) սպիրտը նոյն գրգռիչ, բորբոքիչ կերպով ազդում է նաև այդ անօթների վրա: Այստեղից հետևում է անօթների յարատև բորբոքումն, որից նրանց պատերը թուլանում են, տեղ-տեղ կարծրանում, և պատռվում են ու սովորական ներքին արիւնհոսութիւնների պատճառ դառնում: Նոյնպէս վընասվում է սիրտը: Բժ. Բլաշէզ մի դէպքում գիտել էր արեան շրջանառութեան ամբողջ գործարանի սուր բորբոքումն, որից արբեցողը մեռել էր: Երիկամունքները ալկոհոլի, ինչպէս և միւս բոլոր հեղուկների համար, քամիչի դեր են խաղում: Զարմանալի չէ ուրեմն, որ այս գործարանները միւսներից աւելի և արագ են վընասվում, իսկ նրանք հիւանդանալով մէզը այլ ևս չէ արտաթորվում, մնում է արեան մէջ և սրանից հետևում է ջրգողութիւն և մահ: Ծ ը ն ն դ ա կ ա ն գ ո ր ծ ա ր ա ն ն ե ր ը սկզբում անբնական կերպով գրգռվում են, բայց շատ չանցած արբեցողը կորցնում է առնական ընդունակութիւնները, «Աստղիկի ու Բաքոսի սէրը երկար չէ տևում», ասում էր Լամբրօն:

Վստահ կարելի է ասել, որ ոչ մի գործարան, ոչ մի մասնիկ մեր մարմնից ազատ չէ մնում ալկոհոլի կործանիչ ազդեցութիւնից: Մկանները սկսում են անտանելի կերպով ցաւել, և անդամալուծութեան հասցնել մարդուն: Որկորն ու կոկորդը սաստիկ բորբոքման մէջ են, տեսողութիւնը խանգարված է, յաճախ սաստիկ նուաղած և կուրութիւնը յաճախակի երևոյթ է արբեցողների մէջ, բայց աւելի յաճախ նկատվում են զանազան տեսողական ցնորքներ,—կայծակ, ճանճեր, փայլատակումն, միջատներ, զարհուրելի կենդանիներ և այլն: Նոյն տեսակ կարգի երևոյթներ նկատվում են և լսողութեան կողմից: Հիւանդը լսում է զռոց, շչոցներ, պանդահարումն: Մէկը չը կարողացաւ իր ցնորական հրամաններին դիմադրել և կացինով սպանեց երեխային:

—

Կենտրոնական ներարդային համակարգութեան հիւանդութիւնը արտայայտվում է բանականութեան ու խելքի բարոյական զգացումների, բոլոր հոգեբանական յատկութիւնների նուաղումով: Արբեցողը կորցնում է ինքնազսպման ոյժը, նա չէ կարող այլ ևս սանձահարել իր կրքերը, և մի և նոյն ժամանակ նրա մէջ բուն են դնում և զարգանում ամեն տեսակ անբարոյական հակումներ: Մի երկրի արբեցողութեան ու ոճրագործութեան մէջ որոշեալ կապ է սահմանված. Ֆրանսիայում և Իտալիայում չարագործների աճումն զուգընթաց է գնում արբեցողութեան աճման հետ: Բոլորովին հակառակ երևոյթ է նկատվում Շվէցիայում ու Նորվէգիայում: Մագնուս Հուսը ասում է. «Չը կայ մի ուրիշ հիւանդութիւն, որը մարդու բանականութիւնը և զգացմունքները այն աստիճան ստորացնէ, որքան ալկոհոլիզմը»: —«Բնաւորութիւնը, ճաշակը, բնազդումն և բարոյական յատկութիւնները փոխվում են, ասում է մի ուրիշ գիտնական. արբեցողը դառնում է ծոյլ, անբան, անհոգ: Ցափշտակված իր կրքով, նա ամեն բան զոհում է նրան—շահ, ընտանիք, պատիւ. նրա կեանքը մի նպատակ միայն ունի այժմ,—խմել և դարձեալ խմել: Սրա հետևանքն է—բանականութեան, խելքի անկումն, յիշողութեան և ըմբռնողութեան կորչելը: Այս բոլորը սպանում է նրա բանական կեանքը: Արբեցողը դառնում է վատ, երկչոտ, փոքրոգի, անսկզբունք, անկամք, նա խաղալիք է դառնում ուրիշների ձեռքում, մոռանում է իրան և իր մօտաւորներին, մի զեղխութիւնից միւսի մէջն է ընկնում, ամեն ինչ կորցրած՝ նա չէ քաշվում անցնողին ձեռք պարզելու իր կիրքը յագեցնելու համար: Մի ողորմելի արարած, ցնցոտիներով ծածկված, գինու գարշելի հոտը բերանին, անարգված, անբարոյականացած,—այս է ալկոհոլի ստեղծած մարդու պատկերը»:

Խելագարութիւնը հազուագիւտ երևոյթ չէ արբեցողների մէջ: Զանազան վիճակագրութիւններ ցոյց են տալիս, որ 100 խելագարներից 18—20-ը արբեցողներ են: Բելգիայում և Ֆրանսիայում 40 տարվայ ընթացքում արբեցողների թւի հետ միասին կրկնապատկվել է խելագարների թիւը:

Ա ր բ ե ց ո ղ ն ե ր ի սերունդը տուժում է իր ծնողների և պապերի մեղքի համար և այն էլ ամենասարսափելի կերպով:—Թոյնը կարծես արեան հետ անցնում է սերնդից սերունդ: Հուսը ասում է. «Արբեցողի սերունդը ոչ միայն թոյլ է բոլոր ընդունակութիւններով, այլ նոյն իսկ որդիք ունենալու ընդունակութիւնից էլ զուրկ է»: Սերունդը առհասարակ կամ արդէն հիւանդ է ծնվում, կամ հիւանդանում է յետոյ: Սա մի կատարեալ արտասերումն է, որը ակներև են արել մի շարք գիտնականներ: Սերունդը թուլա-

Թաղիէվ ծախել է իր հանքը, դա եղել է, կարծում ենք, միայն այն պատճառով, որ նրան նպաստաւոր պայմաններ են առաջարկել. իսկ եթէ այսօր անգլիացիները նրան ցոյց են տալիս, որ նա իր հաշիւների մէջ սխալուել է, նա միւս անգամ, գուցէ, էլ չը սխալուի. մեր բուրժուազիայի խորհրդատուների դերը, ուրեմն, կատարել են հէնց նոյն օտար երկրացիները, համոզելով շօշափելի օրինակով: Ինքը, դրամատէրը, չը սպասելով խորհրդատուներին, կը ճանաչէ իր թշնամուն և հաւատացէք՝ կը կարողանայ կռուել նրա դէմ, բայց մի կարծէք, թէ այդ կռուի ժամանակ նա կը ղեկավարուի որ և է ուրիշ մոտիվներով, բացի իր սեփական շահերից:

(Կը շարունակուի)

ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒԽՈՒՄԻ ԿՈՂՄԵՐՈՒՄ

Ծէբէլդա, մարտի 9-ին

Նորերումս տեղական իշխանութիւնը Սուխումի շրջանի Մծարա գիւղի մօտ գտնւող Վեբին-Անուխա գիւղի պետական հողի վրա ապրող 15 տուն թիւրքահայ գաղթականներին հրամայեց հեռանալ այդտեղից: Այդ հայ գաղթականներից շատերը 1881 թւին են եկել և, ուղղակի, առանց մէկից թոյլտուութիւն հարցնելու, անարգել նստել են այդ տեղում: Ամբողջ երեք տարի նրանց հարցնող ու ման եկող չէ եղել, նոյն իսկ նրանցից կապալավարձ չէին պահանջում: Առաջին անգամ տեղական կառավարութիւնը նրանցից կապալավարձ պահանջել է 1884 թւին, տարեկան տան գլուխ 3—4 րուբլի: Մի տարի անցած՝ Անուխա գիւղի կալուածատիրոջ կառավարիչը նրանցից կապալավարձ է պահանջում, յայտնելով, որ կառավարութիւնը այդ հողը ծախել է իր տիրոջը: Մինչև 1892 թիւը կառավարիչը չէ դադարում նրանցից պահանջներ յայտնելուց, բայց հայերը հաւատ չեն ընծայում նրա խօսքերին, համոզված լինելով, որ հողը պետական է և յամառութեամբ ամբողջ 6 տարի քաշքշում են գործը, մինչև որ մի քիչ ժամանակ անցնելուց յետոյ, օրինական ճանապարհով վերջնականապէս պարզւում է խնդիրը և պաշտօնապէս յայտարարւում է, որ հողը պետական է: Հայերը սկսեցին դիմումներ անել կառավարութեան, խնդրելով որ իրանց հողեր տան: Գործը երկար ժամանակ մնում էր առանց վերջնական լուծման: Հայերը, բոլորովին ապահով էին, որ իրանց խնդիրքը կը յարգվի, տարիների ընթացքում ոչինչ ծախս և աշխատանք չը խնայելով մշակեցին այդ հողերը, տնկեցին խաղողի այգիներ, ծխախոտ վարեցին և մի շարք տնտեսական գործեր սկսեցին: Նրանք չէին կարծում, թէ այդ հողերը կը խլվեն իրանցից և, պէտք է ասել, շատ անհոգ գտնվեցին:

Երբ հանգուցեալ Կայսր Ալէքսանդր III ճանապարհորդում էր Կովկասում, Սուխումի շրջանի Գուդաուտի բաժնի անհող թիւրքահպատակ հայերից 150 տուն խնդիր ներկայացնելով Նորին [illegible] նրանց իրանց ցանկացած տեղերում: Տեղական իշխանութիւնը, կանչելով նրանց հաւատարմատարներին, բացատրեց, որ նրանց ուզածի պէս՝ 150 տան միատեղ բնակութեան համար պետական ազատ և յարմար հողեր չը կան Սուխումի շրջանում, ուստի առաջարկեցին փոքր խմբերով ցիրուցան նստել շրջանում գտնված ազատ հողերի վրա: Բայց որովհետև հայ գաղթականները չեն ուզում իրարից բաժանվել, հեռանալ և փոքր խմբերով սարէ սար ընկնել, փռվեցին չորս կողմը, և տեղաւորվեցին, ինչպէս կարողացան: Հանգուցեալ Կայսրի խնամքից և բարձր ուշադրութիւնից քաջալերված՝ հայերը այնքան հաստատ համարեցին իրանց դիրքը, որ նոյն իսկ ռուսաց հպատակութիւնն ընդունելու բոլոր ձեւակերպութիւնները չը կատարեցին, թէև ինչպէս իրանք պատմում են, հպատակութեան երդում են ընդունել քահանայի ձեռքով: Գուցէ՝ եթէ ժամանակին նրանք մի քիչ աւելի աշխատէին, և կամ կարեկից և խելացի մարդիկ օգնէին, հիմա բոլորովին որոշված կը լինէր նրանց դրութիւնը և նրանք անհոգ չէին մնայ:

Ց. Մուրադեան

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, մարտի 19-ին, Բագուի խումբը ներկայացրեց Ժորժ Օնէի «Դարբնապետ» կոմեդիան, որ լի է պայմանական և կամայական էֆէկտներով, որոնց համար հեղինակը ոտնատակ է տուել հոգեբանութեան բոլոր օրէնքները: Սակայն կոմեդիայի գլխաւոր հերոսուհու, Կլարայի դերում կան մի քանի տիպեր, որոնք հնարաւորութիւն են տալիս դերասանուհուն զօրեղ տպաւորութիւն թողնել այն հանդիսատեսների վրա, որոնք կարող են մոռանալով ամբողջութեան անհամութիւնը, զուարճանալ աջող հատուածներով: Տիկին Սիրանոյշ, որ կատարում էր Կլարայի դերը, տաղանդաւոր կերպով օգտվեց այդ մոմէնտներից: Մեզ առանձնապէս աջող թւաց նրա խաղը խանդոտութեան տեսարանում, մանաւանդ այն բոպէին, երբ նա բաժանում է իր ամուսնուն նրա հետ թեանից դքսուհի Աթենայիսից, և չորրորդ գործողութեան մէջ, երբ նա զսպած հեկեկանքներով մօտենում է իր ամուսնուն: Այս անգամ դերասանուհին խօսում էր միշտ բարձր: Աթենայիսի դերը շատ աջող կերպով խաղաց օր. Վարդիթեր: Այդ դերասանուհին ունի բեմական արտաքին, սակայն պէտք է նկատենք, որ զուր է նա ամեն դերում միակերպ զանգուրներով ծածկում ճակատի կէսը: Դերասանուհին պէտք է մազերը սանրի այնպէս, ինչպէս պահանջում է դերը, իսկ յայտնի է, որ մի տեսակ սանրվածք, որ մի ժամանակ ընդունված է լինում ինտելիգենտ շրջաններում, յետոյ դառնում է կիսաինտելիգենտ խաւերի յատուկ և ինտելիգենտ կամ ազնուական դերում աչք է ծակում: Պատմական ճշմարտութեան պէտք է հետևի, ի հարկէ, դերասանուհին, բայց բացի դրանից նա պէտք է աշխատի այնպէս անել, որ դէմքը գեղարուեստական և վայելուչ տպաւորութիւն գործի, եթէ դերը չէ պահանջում վերջինի հակառակը: Պ. Պետրոսեան շատ լաւ էր Դարբնապետի դերում, բացի կնոջ հետ ունեցած առաջին պաթետիկական բացատրութիւնը, որ շատ թոյլ տարաւ նա: Որքան նկատել ենք պ. Պետրոսեանին պաթետիկական մոմէնտներ երբէք լիովին չեն աջողվում: Մուլինէի դերը շատ հնորքով խաղաց Թուրեան, որ սակայն, մեր կարծիքով, աւելի յիմար է ներկայացնում այդ հաբուստ վաճառականին, քան պէտք է: Միւս դերասանները նպաստում էին անսամբլին:

Բայց բացի դերասաններից՝ այդ օրվայ ներկայացման մասնակցեցին և հասարակութիւնից ոմանք, որոնք կարծէք վճռել էին Ժորժ Օնէի կոմեդիան լրացնել մի պատկերով ևս, որի մէջ դքսուհի Աթենայիսը մի յաղթութիւն է տանում Կլարայի դէմ: Այդ անձինք մի ընծայ տուեցին օր. Վարդիթերին, որին ի հարկէ դրանով շատ անյարմար դրութեան մէջ դրին: Այդ շնորհալի դերասանուհին այժմ մի անհրաժեշտ ոյժ է մեր բեմի համար և հետզհետէ կարող է աւելի ևս առաջ գնալ, բայց ծիծաղելի է, ի հարկէ, այժմ նրան համեմատել տիկին Սիրանոյշի հետ: Սակայն օրիորդի մասնաւոր ծանօթների մի խումբ ուրիշ կերպ էր մտածել. այդ ծանօթները հնարաւոր համարեցին ընծայ տալ ընդունակ դերասանուհի օ. Վարդիթերին մի երկրորդական դեր խաղալիս այն պիեսայում, որի մէջ տաղանդաւոր Սիրանոյշը խաղում էր առաջին դերը առանց ընծայի արժանանալու: Մենք ոչինչ չէինք ունենայ, ի հարկէ, նրա դէմ, որ այդ պարոնները կամ տիկինները այդ ընծան տային օրիորդին նրա բնակարանում կամ դիցուք «Օտարները» ներկայացնելիս, որի մէջ նա գլխաւոր դերն էր կատարում, բայց այդ երեկոյ այդ միանգամայն անտեղի էր և ընծայ տուողների կամքի հակառակ ցոյցի բնաւորութիւն էր կրում: Ընծայ տալը լաւ բան է, բայց արդարութիւնը և տակտը աւելի լաւ բան է:»

Տ. Յ.

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Մարտի 15-ին

Պոլիտեխնիկումի հարցը, Թիֆլիսի դումայի առաջարկութեամբ, մեր քաղաքային լիազօրների ժողովին էլ զբաղեցրեց: Ժողովի վերջին նիստում յայտնի դարձաւ, որ Ախալքալաքի հասարակութիւնը անտարբեր չէ և չէ կարող անտարբեր մնալ դէպի մի այնպիսի էական և արմատական հարց, ինչպիսին է բարձրագոյն դպրոցի բանալը Կովկասի կենտրոնում, Թիֆլիսում, որովհետև՝ բացի ընդհանուր երկրի համար ունեցած նշանակութիւնից՝ պոլիտեխնիկումը նշանակութիւն կունենայ մասնաւորապէս և Ախալքալաքի համար, թէկուզ այն տեսակէտից, որ ներկայումս մօտ 30 ախալքալաքցի պատանիներ են սովորում Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցներում— գիմնազիաներում և ռէալական ուսումնարանում, իսկ ապագայում, անկասկած, աւելի շատ կը լինեն: Ժողովը քննեց, թէ Ախալքալաքի քաղաքային հասարակական ինքնավարութիւնը ինչով կարող է աջակցել Թիֆլիսում պոլիտեխնիկում բանալուն: Խորհուրդը կատարեալ համակրութեամբ վերաբերվեց Թիֆլիսի դումայի առաջարկութեան և միաձայն վճռեց՝ միանալ այդ դումայի միջնորդութեանը, որ պոլիտեխնիկումը բացվի Թիֆլիսում: Բացի դրանից՝ ժողովը ուզում էր հէնց այժմեանից որոշել թէ ինչ կարող է տալ այդ ընդհանուր գործի համար. բայց քաղաքային կասսան շատ ողբալի դրութեան մէջ է. նոյն իսկ պարտադիր ծախսերի համար իւրաքանչիւր տարի պակասում են մի քանի հազար րուբլի, էլ չենք ասում, թէ քաղաքի բարեկարգութեան համար ոչինչ չէ մնում: Այդ պատճառով առաջարկողներ եղան՝ հէնց հիմա վճռել, որ այն 500 րուբլի տարեկան նպաստը, որ ներկայումս տրվում է տեղական քաղաքային դպրոցի գիւղատնտեսական բաժնին և որ շարունակ պիտի տրվի էլի 6 տարի,—այդ ժամանակամիջոցը լրանալուց յետոյ յատկացնվի պոլիտեխնիկումին. կամ քաղաքային հողերից 50 դեսեատին կապալով տալ և ստացած արդիւնքը յատկացնել նոյն նպատակին: Ժողովը, անյարմար գտնելով այդ միջոցները, որոշեց յայտնել Թիֆլիսի դումային, որ քաղաքի բիւջէն կարգի բերելուց յետոյ, հէնց որ հնարաւոր կը լինի, Ախալքալաքի քաղաքային վարչութիւնը տարեկան նպաստ կորոշէ ապագայ պոլիտեխնիկումի համար, եթէ Թիֆլիսում բացվի: Ի հարկէ, Ախալքալաքը շօշափելի օգնութիւն չէ կարող հասցնել այդ գործին, և Թիֆլիսը չէ էլ սպասում դրան, բայց և այնպէս շատ խրատական և նոյն իսկ սրտաշարժ է մեր քաղաքի աղքատիկ վարչութեան այդ վերաբերմունքը: Արժէ, որ պօէտ խմբագիրները, պոլիտեխնիկումի վերաբերեալ հարցում, դաս առնեն մեր գաւառական լիազօրներից:

Զ. Տ.-Գ.

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՕԼԻՑ

Մարտի 16-ին

Ահա մի քանի օր է, որ մեր հասարակութեան մի որոշ շրջանում խօսակցութեան միակ նիւթը ս. Աստուածածին եկեղեցու նախկին երէցփոխ Հաճի-Աղաբէգ Սրապեանի հաշիւների քննութեան գործն է: Հաճի Աղաբէգ և նրա որդի Համազասպ Սրապեանները վեց տարի շարունակ կատարելով այդ պաշտօնը, այսօր հաշւետեսների առջև չեն դնում ոչ մի օրինաւոր դօկումէնտ: Ո՛չ արած ծախսերի ստացականները և ո՛չ էլ մուտքի աղբիւրների մասին օրինաւոր յիշատակութիւն չը կայ: Հաշւետեսներ Զատիկեան, Վ. Ստեփանեան և Ն. Կարապետեան իրանք անգամ զարմացել են հաշւետուութեան այդ եղանակից: Առ այժմ զեղծումներ գտնված են հետևեալ կէտերում. 1) Վաճառված մոմի քանակութիւնը ցոյց է տուած երկու անգամ աւելի պակաս, քան այդ եղել է միւս երէցփոխների օրերում. այս հաշւով եկեղեցին զրկվում է ամեն տարի մօտ 1000—1500 րուբլուց: 2) Ցոյց է տուած եկեղեցապատկան կրպակների վարձողների վրա ապառիկ 1500 րուբլի, որ ինչպէս պարզվել է, հազիւ 400 րուբլու է հասնում: 3) Աղբանոցների մաքրութեան համար ծախս է ցոյց տուած ամեն տարի 125 րուբլի. մաքրող անձը ներկայանալով ասել է, որ ինքը ստացել է միայն 80 րուբլի: 4) Անվերջ ծախսեր՝ վճարած ոսկերիչներին, խունկ ու ածուխ վաճառողներին, որոնց ո՛չ մէկի անունը չը կայ և մարդ չէ հասկանում թէ ինչի՞ էին հարկաւոր այդ ծախսերը: Եւ այսպէս անվերջ: Իսկ ո՞ւր են պ. Սրապեանի եկամուտները, նուիրատուութեան ցուցակը, պսակներից գոյացած արդիւնքը և հազար ու մի տեսակ մուտքի ուրիշ աղբիւրներ, որոնցով այնքան առատ է մեր անդրանիկ ու հռչակաւոր Աս-

[illegible]

ձեռք առած միջոցները լաւ ընդունելութիւն կը գտնեն և իրանց նպատակին կը հասնեն:

Գուցէ ոչ մի բանում մասնաւոր նախաձեռնութիւնը այնպիսի աջողութիւն չէ ունեցել, ինչ որ արբեցողութեան դէմ մաքառելու գործում: Շվէցիայում, կառավարչական հրամանը, որով արգելվում է մասնաւոր անձանց արաղ քաշել, մի ահագին ապստամբութիւն կը յարուցանէր անշուշտ, եթէ մասնաւոր անձինք չը շրջէին երկրից երկիր ու չը քարոզէին ժողովրդին: Քարոզում էին եկեղեցիներում, դպրոցներում, հրապարակներում—ամեն տեղ: Կամաց-կամաց կարելի եղաւ կազմել ընդարձակ ընկերութիւններ տասնեակ հազար անդամներով, որոնք ուխտում էին չը խմել: Այս ընկերութիւնները տարածում էին իրանց ճիւղերը երկրի զանազան անկիւնները և այսօր ամբողջ Շվէցիան ու Նորվեգիան ծածկված են դրանց խիտ ցանցով: Արբեցողութեան դէմ գլխաւոր մաքառողներն էին պաստոր Վիյսելգրէնը, Մակնուս Հուսը, Բապտիստ Բերգստրեմը և ուրիշները: Այսօր ժուժկալութեան ուխտողների թիւը հարիւր հազարների է հասնում, և տարեց տարի աճում է, շնորհիւ նաև այն հանգամանքի, որ դպրոցներում դասեր են սահմանված աճող սերնդին արբեցողութեան վնասակարութիւնը բացատրելու համար: Այս վերջին միջոցը այժմ մտցնվում է ամեն երկրներում և նոյն իսկ Ռուսաստանում:

Մոսկվայի XII միջազգային բժշկական համաժողովի մէջ բոլոր օտար բժիշկները այն միտքն էին պաշտպանում, որ միայն ժողովրդի մէջ ճիշդ տեղեկութիւններ տարածելով հնարաւոր է մաքառել այս հասարակական ախտի դէմ: Պէտք է ամեն տեղ քահանաները քարոզներ խօսեն եկեղեցիներում և տներում, բժիշկները պէտք է ժողովրդական—հանրամատչելի բրօշիւրներ հրատարակեն, պէտք է յաճախ հրապարակով խօսեն ժողովրդի հետ, բանիմաց մարդիկ պիտի աշխատեն հիմնել ժուժկալութեան ընկերութիւններ, գրադարաններ, թէյարաններ, կաթնարաններ, ինչպէս այդ տեղի ունի այժմ Եւրոպայում, հասարակական զուարճութիւններ և այլն, որպէս զի հաճելի և օգտաւէտ զբաղմունքներ տան ամբոխին, բանուորին և այդպիսով խլեն նրանց գինետնից: Երևի, դեռ երկար տարիներ կանցնեն, մինչև որ մեր ժողովուրդը կարող լինի ըմբռնել արբեցողութեան կործանարար հետևանքները թէ իր և թէ իր սերնդի համար: Դեռ շատ հեռու է մեզանից այն ժամանակը, երբ գինետները ստիպված կը լինեն փակելու իրանց դռները, անկարող լինելով մրցել էժանագին թէյարանների և կաթնատների հետ, ինչպէս այդ տեղի ունի Ամերիկայի նահանգներում, Շվէյցարիայում, Շվէցիայում և ուրիշ տեղերում, բայց դա չը պէտք է յուսահատեցնի մեր ինտելիգենտ երիտասարդներին: Թող սկսեն փոքրից, գործը կամաց-կամաց կաճի, կը զարգանայ և նրա զարգացումը, որքան և աննշան լինի, բարոյապէս կը վարձատրի նրանց:

Թիֆլիսում արդէն գոյութիւն ունի այդպիսի մի մասնաւոր ընկերութիւն, որը շատ կարճ ժամանակամիջոցում կարողացել է արդէն որոշ չափով արդիւնք տալ:

Սրանով ես հրաւէր եմ կարդում այն բոլոր բանիմաց անձանց, որոնք համակրում են արբեցողութեան դէմ մաքառելու գործին և առաջարկում եմ իմ ծառայութիւնը, եթէ մի որ և է կերպով կարող եմ օգտաւէտ լինել խորհուրդներով, տեղեկութիւններով, ծրագիրներ, բրօշիւրներ կապելով և այլն: Խնդրում եմ «Մշակի» թղթակիցներին, և առհասարակ ցանկացողներին չը զլանալ հաղորդել ինձ անմիջապէս կամ «Մշակի» խմբագրութեան միջոցով որքան կարելի է ճիշդ և մանրամասն տեղեկութիւններ գաւառներում, քաղաքներում ու գիւղերում արբեցողութեան ձևի և տարածման չափի մասին և այլն: Ամեն տեսակ տեղեկութիւն իր նշանակութիւնն ունի.—ո՞րն է գործածած խմիչքը և ինչ քանակութիւնով, ո՞րքան է տարածված արբեցողութիւնը, ինչ հետևանքներ է ունեցել նա ժողովրդի վրա, ինչ են նրա պատճառները, գինետների և ժողովրդի թիւը, կռիւների, յանցանքների պատմութիւնները, որոնց կարելի է արբեցողութիւնով բացատրել: Այս տեղեկութիւնները անհրաժեշտ են կենտրոնական մարմնին, որը յոյս կայ, որ կազմվի Թիֆլիսում,—նրանք կը լրացնեն պաշտօնական տեղեկութիւնները: Յուսով ենք, որ մեր հրաւէրը արձագանք կը գտնի ժողովրդի իսկական բարեկամների սրտերում:

Բժ. Վահան Արծրունի

տուածածին եկեղեցին: Մենք այս հարցին անշուշտ նորից կը վերադառնանք, բայց և լինելով նոյն եկեղեցու ծխական, չենք կարող մեր պայքարը հրապարակով չարտայայտել յիշեալ պարոններին և յանուն ճշմարտութեան ու արդարութեան պահանջել, որ հաշուետուները կամ նոյն իսկ ծխականներն իրանց հոգևոր իշխանութեան միջոցով օրինաւոր դատ սկսէին Սրապեանների դէմ, նրանց կատարած զեղծումների համար և այդպիսով միայն հնարաւոր դարձնէին ապագայում այդպիսի անխիղճ հարստահարութիւններ չը կրկնվելու համար:

Ծխական

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼԱՐԻՑ

Մարտի 10-ին

Չը գիտենք, ճշմարիտ, ինչպիսի պայմանների մէջ ենք ապրում: Երկու ամսից աւելի է, որ քաղաքում հաղորդակցութիւնը խանգարված է և երթևեկութիւնը կատարելապէս դադարած: Պօստը ստացվում է հազիւ ամսվայ մէջ 2—3 անգամ, այն էլ բաւական դժուարութիւններով: Կենսական մթերքների սաստիկ թանգութիւն է: Եւ այդ բոլորը այն պատճառով, որ չունենք դէպի քաղաքը բերող կենտրօնական ճանապարհի վրա կանոնաւոր կամուրջներ: Ցիբուլի, սրանից մի երկու տարի առաջ այդ ճանապարհին, Թերեքի երկու ճիւղի վրա, շինեցին կամուրջներ. սակայն շատ կարճ ժամանակամիջոցում անկարելի եղաւ դրանից վրայով անցուդարձ անել, և այս ձմեռ պաշտօնապէս արգելվեց երթևեկութիւնը: Որքան այդ դրութիւնը զգալի վնասներ հասցրեց տեղացիներին, նոյնքան և դժուարացրեց շրջակայ գիւղացիների վիճակը, որոնք իրանց ապրուստի պաշարը հայթայթում էին, բացառապէս, քաղաքում զանազան մթերքներ վաճառելով: Մեր քաղաքային վարչութեան կողմից ուր հարկն է վաղուց այդ մասին դիմումներ են եղել, բայց բուն երևոյթին, ինչպէս շատ խնդիրներ, այդ էլ մնացել է «ձայն բարբառոյ յանապատի»:

Վ. Մանուկեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Դօրպատ (Իւրիեվ), մարտի 12-ին

Խոնարհաբար խնդրում եմ, ճշմարտութիւնը վերականգնելու համար, տեղ տալ «Մշակի» մէջ հետևեալ երկտողին:

«Մշակի» № 33-ի մէջ տպված էր «Биржевыя Вѣдомости» լրագրից վերցրած մի լուր՝ իբր թէ Դօրպատում մի վրացի ուսանող, նկատելով, որ մի ուրիշ ուսանող, հայ, հաց ուտելիս գործ է ածում գզալի փոխարէն դանակ, վրա է ընկնում ու սկսում է ծեծել նրան, և իբր թէ այդ պատճառով հայերի ու վրացիների մէջ տեղի է ունենում ահագին ընդհարումն: Դա սխալ է: Իրողութիւնը հետևեալն է: Փետրվարի 14-ին Դօրպատում կայացաւ վրաց երեկոյթ, որի վերջում վրացի Գ. մօտենալով հայ ուսանող Ա.-ին, երբ այդ վերջինը դահլիճից դուրս էր գալիս, ետևից յանկարծ զարկեց նրան և յիմար խօսքերով հայհոյեց: Ա.-ն տարաւ այդ վիրաւորանքը և ոչինչ չը պատասխանեց, այլ միւս օրը Գ.-ի արարքի մասին յայտնեց այստեղի ընդհանուր ուսանողական դատաստանին (որ այստեղ օրէնքով թոյլատրված է) և հաշտարար դատաւորին: Առաջինը վճռեց պահանջել, որ Գ.-ն թողնէ Դօրպատի համալսարանը, իսկ երկրորդը դատապարտեց Գ.-ին ամիս և կէս ժամանակով բանտարկութեան: Ոչ մի կռիւ և ոչինչ ուրիշ որ և է մի բան, որ ուսանողի անունը կորցնէ, չէ պատահել. ընդհակառակն, ինչպէս տեսնում էք, հայ ուսանողների վարմունքը այդ գործում արժանի է ամենայն գովասանքի:

Աղ. Կաճկաճեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ Մօսկվայում բնակվող երիտասարդ վաճառական Աւետիս Պօղոսեան նուիրում է հայոց Հրատարակչական ընկերութեան 10,000 րուբլի այն պայմանով, որ այդ գումարը գործ դրվի, իր ցուցմունքների համաձայն, գրքեր հրատարակելու վրա: Նուիրատուն շուտով կուղարկէ ընկերութեան վարչութեան իր մշակած պայմանները:

—

Մեզ հաղորդում են, որ ֆրանսիական մի ընկերութիւն ներկայումս լուսանկարներ է հանում Անդրկովկասում՝ Պարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսին ներկայացնելու համար: Ընկերութեան գործակալները եղել են Բագու, որտեղ նրանք պատրաստել են մեծ թւով պատկերներ նաւթային աշխարհից: Թիֆլիսում նրանք հանել են զինուորական զանազան գործողների և գնդերի, նոյնպէս զանազան դպրոցների աշակերտների պատկերները: Վերջին անգամ նրանք եղել են Ներսիսեան դպրոցում՝ աշակերտների և դպրոցի շէնքի պատկերը հանելու համար:

—

Այսօր, մարտի 21-ին, երեկոյեան, Կրուժոկի դահլիճում, զինուորական դատարանի անդամ Իվանենկո կը կարդայ մի դասախօսութիւն հետևեալ բովանդակութեամբ. «Ազնուութիւն, պատիւ և մենամարտ»: Դասախօսութեան սկիզբը լինելու է ուղիղ 8 ժամին, որից յետոյ դահլիճի մուտքը կը փակվի և ոչ ոք ներս չի թողնվի մինչև ընդմիջումը: Եկամուտը յատկացրած է բարեգործական նպատակի:

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ վաղը, կիրակի, մարտի 22-ին, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում կը կարդան դասախօսութիւններ հետևեալ անձինք. Կրիդներ՝ մի յատկութիւնների մասին և Ռօսինսկի՝ շերամապահութեան մասին: Սկիզբն է ցերեկվայ 12 ժամին:

—

Կիրակի, մարտի 22-ին, ի նպաստ պ. Պետրոսեանի ներկայացնելու են Պոտապենկօյի «Կեանք» դրաման և «Ծերուկը հանաք է անում» վօդեվիլը: Ներկայացման մասնակցում են խմբի բոլոր ույժերը և բացի այդ՝ կոմիկ պ. Տէր-Դաւթեան:

—

Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի կունենայ մի շաբաթից յետոյ, մարտի 28-ին: Ժողովում, ի միջի այլոց, պէտք է կատարվեն ընտրութիւններ՝ վարչութեան երեք և խմբագրական մասնաժողովի վեց անդամների:

—

Մօսկվայի Լազարեան ճեմարանը յանուն Դաւիթ Քանանեանի նշանակել է երկու մրցանակ, իւրաքանչիւրը 600 րուբլի գումարով: Մանրամասնութիւնները կարելի է գտնել յայտարարութիւնների բաժնում:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «170 տուն ունեցող Թմբուլ գիւղի 1897 թւի երկրորդ կիսամեակի արքունական և այլ անհրաժեշտ հարկերի գումարն է 1,062 ր. 30 կոպ., իսկ հասարակական ծախսերը կամ, ինչպէս գիւղացիք են ասում, «կոռ ու բեգեարը» արքունական հարկի համարեա կրկնապատիկն է կազմում: Ահա թէ ինչպէս: Հարկը բաժանվում է 1,031 բեռը հողի վրա (մի բեռը 10 պուդի ցորեն կամ գարի ցանելու կտոր է, 18 պուդի տեղը մի դեսեատին է): Հարկին միացնում են և հասարակական ծախսերը ու բոլոր գումարը բաժանում են ունեցած հողի վրա: Դուրս եկաւ, որ մի բեռ հող ունեցողը պարտաւոր է վճարել 2 ր. 43 կոպ. տարվայ մի կիսամեակի համար: Ուրեմն, տասը բեռ ունեցող գիւղացին մի ամբողջ տարվայ համար հարկ ու ծախս պիտի վճարէ 48 ր. 30 կոպէկ: Հողը ցանվում է երկու կամ երեք տարէնը մի անգամ. պէտք է աւելացնել, որ հասարակական ծախսերը աւելանում և պակասում են, նայած ինչ ձևով են ծախսվում: Հանելով պետական հարկը, մենք կը տեսնենք, որ գիւղի հասարակական ծախսերի համար տարին հաւաքվում է 2,884 ր. 6 կոպէկ: Մօտաւորապէս երեք հազար րուբլի հասարակական ծախսեր վճարելը 170 տնից բաղկացած մի գիւղի համար, որը օգտվում է 1,131 բեռը հողերից, այն էլ մի տեղ, ուր հողը արդէն ուժասպառ է եղած, ուր հացահատիկները մէկին երկու, երեք կամ չորս բերք են տալիս, ուր արդիւնաբերութեան քսան տոկոսը կալուածատէրն է վերցնում, ուր սիստեմատիքաբար գողութիւններ, պատեր քանդել, տուներ ոչնչացնելն է տեղի ունենում, ուր թէ հողը ու թէ ջուրը անհաւասար կերպով են բաժանված, շատ և շատ զգալի է: Ինչու գիւղի հասարակութիւնը չէ օգտվում իր լիակատար իրաւունքից սահմանափակել հասարակական ծախսերը, խնայողութիւն մտցնել իր ծախսերի մէջ, մանաւանդ մի քանի անշահասէր, շիտակ ու հաւատարմութիւն վայելող անձանց յանձնելով ծախսարարութեան գործը և ապա կանոնաւոր հաշիւ պահանջել վերջիններից»:

—

ՉԻԳԴԱՄԼՈՒ գիւղից մեզ գրում են. «Չորս տարի առաջ, Թիւրքիայում եղած առաջին կոտորածի ժամանակ, մեր գիւղը եկաւ գաղթական Յոհաննը իր ընտանիքով, բաղկացած 7 հոգուց: Այդ չորս տարվայ ընթացքում, չիգդամլուեցիք Յոհաննին իր ընտանիքով այնքան միջոց տուեցին ապրելու համար, որ գիւղի միջին դասակարգից ապրուստի կողմից վատ չէր: Գիւղացիների օգնութեամբ նոյն իսկ երկու էշ առաւ և այստեղից զանազան բաներ էր տանում, շրջակայ գիւղերում ծախում: Մարտի 8-ին, գիշերը, մի քանի «կտրիճներ» մտնում են այդ գաղթականի բակը, դրսից գցում են տան դրան փականքը և էշերը տանում են առանց խղճահարվելու... Գիւղացիները մտադիր են նորից հանգանակութիւն անելու, որպէս զի գաղթական Յոհաննին հնարաւորութիւն տրվի նորից երկու էշ առնել: Մեզ մօտ ոչ ոք չէ ուզում, որ գաղթականը զրկվի ապրուստի միջոցից:»

—

ՄԵՐՎԻՑ մեզ գրում են. «Մի կատարեալ դժբաղդութիւն է դարձել մեզ համար այստեղի եկեղեցու հարցը: Որտեղ հաւաքվում են մի քանի մարդիկ, անպատճառ խօսում են եկեղեցու մասին. խօսում են, վիճում, դատապարտում և դարձեալ ոչինչ չէ լինում: Մենք ունենք մի փոքրիկ աղիւսաշէն եկեղեցի, կատարելապէս մերկ: Անցեալ 1897 թւին փող էին հաւաքել, որպէս զի եկեղեցու շուրջը պատ քաշեն: Այս տարի Զատիկին մեր երէցփոխը, այստեղի հարուստներից մէկի հետ, կանգնած եկեղեցու մուտքի մօտ, ամեն մտնողից փող էր ուզում՝ յօգուտ եկեղեցու, բայց թէ ինչ եղան այդ փողերը, ինչի վրա ծախսվեցին՝ նոյնպէս յայտնի չէ: Փետրվարին էլ փող հաւաքեցին եկեղեցու կողքին գտնվող փոքրիկ տունը իր գետնով գնելու համար՝ որպէս զի եկեղեցու բակը ընդարձակեն: Փող, այո, միշտ հաւաքում են շարունակ, բայց գործ չէ երևում: Հարցնում ենք. ուր է ձեր հաւաքած գումարը. ինչի վրա է գործադրվում: Մենք ունենք և մի քահանայ, որի գործերի մասին նոյն իսկ ամօթ է գրել. որտեղ մի քէֆ լինի՝ այնտեղ աչքերը բաց են, իսկ կիրակի օրերը պատարագ անելու համար՝—փակ: Բաղդաւոր ժողովուրդ ենք, այնպէս չէ»:

—

ՏԵՂ գիւղից (Զանգեզուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Առհասարակ կառավարչական պաշտօնատար անձինք ծառայութեան գործերով մի գիւղից միւսը գնալու ժամանակ հեծնում են գիւղացու ձիերը, վճարելով օրէնքով որոշված ճանապարհածախսը: Թէև գիւղացին չէր հակառակում օրէնքի պահանջին, բայց շատ անգամ պատահում էր, որ գիւղում ձի չէր գտնվում, կամ գիւղացիները դաշտային գործերով զբաղված էին լինում, և մինչև գիւղական տանուտէրը այս ու այն կողմ ընկած՝ ձի էր ճարում, պաշտօնատար անձը գործից ուշանում էր և այդ պատճառով երբեմն անբաւականութիւն էր ծագում: Այս անյարմարութիւնները հեռացնելու համար, ադմինիստրացիայի կարգադրութեամբ, մեր ժողովուրդը վարձել է մէկին, որն ամբողջ տարվայ ընթացքում, հարկ եղած դէպքերում, պարտաւոր է հեծնելու ձի տալ պաշտօնեաներին: Այսպիսով համարեա ամեն ժամանակ կարելի է ձի գտնել գիւղում, առանց որ և է նեղութիւնների: Ցանկալի է, որ այս օրինակին հետևէին միւս գաւառները, մանաւանդ Ջիվանշիրի գաւառը, որի Մեծ-Շէն գիւղում անցեալ 1897 թւի ամառը տխրահռչակ պրիստաւ Ալի-Աղայի չափարները ուզում էին սպանել մի ինտելիգենտ երիտասարդի, որովհետև այս վերջինը իրաւունք ունէր չը տալու և չէր տալիս նրանց պահանջած ձին»:

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Կովկասեան կառավարչապետի գրութեան համաձայն, այստեղի ժողովրդական ուսումնարանների տեսուչը առաջարկել էր հայոց եկեղեցական դպրոցի համար մի հսկող պատուաւոր անդամ (почетный блюститель) ընտրել, ուստի երէկ, մարտի 15-ին ծխական դպրոցում ժողով կար, ուր համարեա միաձայն ընտրվեց Ս. Խարագիւլեան:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մասնաւոր նամակով Երզրումից հաղորդում են հետևեալը. «Չը նայելով Կանա-Ճամբու թաղի Ազգային, Կարմիր-Վանքի, Միսիօնարաց որբանոցներուն ու Սանասարեան դպրոցի ընդունած մի քանի որբերուն, դեռ ևս հարիւրաւորներ փողոցները թափառելով կը մուրան հաց: Հասակաւորներէն շատերը՝ թիւրքեր իրենց տուներու մէջ մի փոր հացի կը ծառայեցնեն:

«Վատահամբաւ խնուսցի Տիգրան, որ քաղաք և գիւղ չի լուած նեղութիւններով կը հալածէր հայերը, և սուլթանէն երկրորդ կարգի քօմիսէռի պաշտօնով և երրորդ կարգի մէճիտիէի շքանշանով վարձատրված էր, բանտարկվեցաւ և, պիտի աքսորվի:

«Լեռ և դաշտ այնչափ ձիւն չը կայ. սակայն սաստիկ ցուրտ կընէ: Թէև հացի հուխան 35 փարա է, բայց սովածներ շատ ու շատ են»:

ՆԱՄԱԿ ԿԻՊՐՈՍԻՑ

Նիկոսիա, մարտի 5/17-ին

Կիլիկիայից ստացված տեղեկութիւնները հաստատում են, որ Թիւրքը դեռ չը խրատվեց տարիների փորձերից: Նա դեռ չը կարողացաւ ըմբռնել, թէ որպիսի վտանգի է ենթարկում իր ամբողջ իշխանութիւնը՝ որ և է յանցաւորի կամ յանցաւոր կարծվածի տեղ նրա ամբողջ ընտանիքը և երբեմն ամբողջ գիւղը հալածանքի առարկայ դարձնելով: Այն մարդիկ, որոնք յեղափոխական գործից տեղեկութիւն անգամ չունեն, բայց դէպքի բերմամբ այս կամ այն կասկածված ու կառավարութեան հալածանքից աստանդական եղած անհատների ազգականն են, ենթարկվում են տանջանքների, իբր թէ դրանով կարելի պիտի լինի շատ գաղտնիքներ իմանալ: Մինչդեռ խեղճ տանջվողը ոչինչ չը գիտէ:

Դժուար չէ հասկանալ, թէ մարդիկ որչափ և միամիտ լինեն, անշուշտ կը մտածեն, թէ ինչու իրանք այդքան պիտի տանջվեն: Ո՞վ է յանցաւորը. իրենք ոչ մի բանից տեղեկութիւն չունեն, այդ կը խոստովանի ամբողջ գիւղը, իսկ դրա փոխարէն նա միայն տանջանքների է ենթարկվում, ընտանիքը անպատւում է, տունը թալանվում: Ենթադրենք, որ մի օր նա բաղդ ունեցաւ կամ սուլթանական ընդհանուր ներումի և կամ կաշառքի շնորհիւ՝ ազատվելու: Այլ ևս հոգու ինչ հանգստութեամբ վարէ իր նախկին խաղաղ կեանքը, ինչպէս նայէ իր կնոջը, որ անպատւած է, ինչպէս նստի տանը, երբ այնտեղ ոչինչ չէ մնացել, վերջապէս ինչպէս մշակէ իր արտը, երբ եզը գողացված, սերմացուն սպառված է: Այս բոլորի առաջ յուսահատութեան է հասնում նա...

Այդպիսով երկիրը կորցնում է իր խաղաղութիւնը, դժգոհների թիւը աւելանում է: Լեռները լցված են փախստականներով, որոնք ապրելու համար մի-մի քարի տակ ժամերով պզզած որսի են սպասում: Երթևեկութիւնը դադարում է, հողի մշակութիւնը պակասում, երկիրը աղքատանում և մօտենում վերջնական քայքայման... Միթէ Թիւրքը այդ էլ չէ կարող հասկանալ...

Մար

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիեննայից հեռագրում են, որ Թեսալիական պատգամաւորները Աթէնքում աշխատում են մի միջազգային յանձնաժողով ուղարկել տալ Թեսալիա՝ թիւրքաց գազանութիւնների մասին եղած լուրերը ստուգելու համար:

—Լօնդօնից հեռագրում են, որ մինիստրների խորհուրդը նիստեր է կազմում հեռաւոր Արևելքում եղած դէպքերի քննութեան համար: Չը նայելով Լօնդօնի լրագիրների յարուցած յուզմունքին, անհաւանական են համարում, որ Անգլիան ձգտի նոր գրաւումներ անել Խաղաղ ովկիանոսում:

—«Times» լրագիրը իր առաջնորդող յօդուածի մէջ, Չինաստանում Ռուսաստանի ձեռք բերած իրաւունքների մասին՝ գրում է. «Կառավարութիւնը պէտք է լուծի այն գլխաւոր հարցը, թէ պէտք է մենք իրաւունք տանք Ռուսաստանին հաստատվել Պորտ-Արտուրում և այդ միջոցով գրաւել Պէկին տանող ճանապարհը, թէ ոչ: Լորդ Սօլսբուրիի հիւանդութիւնը կարող է մինչև մի աստիճան բացատրել կառավարութեան դանդաղ ընթացքը այդ գործում: Բայց, ի հարկէ, այդ հիւանդութիւնը չէ կարող արդարացումն համարվել այն դէպքում, եթէ այդ դանդաղութիւնը այնքան կերկարաձգվի, որ այլ ևս հնարաւորութիւն չի լինի պաշտպանել երկրի շահերը և ստիպել յարգել նրա իրաւունքները: Չինական երկրից 50 քառակուսի մղոն տեղ գրաւելը համարել աննշան հարց, որի վրա չարժէ ուշադրութիւն դարձնել, ուղղակի անմտութիւն է, և մենք չենք կարող թոյլ տալ, որ մեր կառավարութիւնը, մինիստր-նախագահի հիւանդութեան պատրուակով, այդպիսի անմտութիւն գործի»:

—«Temps» լրագրին հաղորդում են Սօֆիայից, որ մակեդօնական կոմիտէտը, որի կազմութեան մէջ մտնում են զանազան կուսակցութիւնների անդամներ, մտադիր է հրատարակել մի յիշատակագիր, ուղղված մեծ պետութիւններին, բացատրելով գործերի վիճակը Մակեդօնիայում և մատնացոյց անելով թիւրքերի ձեռքով այդտեղ կատարված գազանութիւնների վրա: Յիշատակագիրը խնդրում է մեծ պետութիւններին միջամտել՝ Մակեդօնիայում ինքնավարութիւն մտցնելու մասին, Բերլինի դաշնագրի հիման վրա:

—Թիւրքիան եռանդուն կերպով զինվում է և զօրքեր է կենտրօնացնում բօլղարական սահմանագլխի վրա: Մակեդօնիայի Ուսկիւբ վիլայէթում պատահած դէպքերը, մակեդօնական կոմիտէտի գործունէութիւնը—ահա ինչով է բացատրվում Թիւրքիայի նոր պատերազմական եռանդը: Ի հարկէ, Բօլղարիան ևս իր կողմից չէր կարող անտարբեր մնալ և նա ևս, չը նայելով իշխան Ֆերդինանդի խաղաղասիրական հաւաստիացումներին, նոյնպէս շարունակում է զինուորվել: Մի առ ժամանակ բօլղարական կառավարչական շրջաններում յոյս էին տածում, որ սուլթանը կը պատժի թիւրքաց պաշտօնեաներին, որոնք գազանութիւններ էին գործել Ուսկիւբի նահանգում, բայց այդ յոյսը չիրականացաւ. սուլթանը, ինչպէս ցոյց տուեց 1895-ի հայկական պատմութիւնը, չէ սիրում պատժել իր գործակալներին: Բօլղարիայի ընդդիմադիր մամուլը շտապեց օգուտ քաղել այդ դէպքերից: «Свобода» լրագիրը յայտնում է,

որ Թիւրքիան, խեղդի բերելով Յունաստանին, մտադիր է այժմ մի այդպիսի դաս էլ տալ Բոլգարիային: Թիւրքիան զէն. դինուդած իր յաղթութեամբ, յայտնի կերպով մի պատրուակ է որոնում՝ Բոլգարիային պատերազմ յայտնելու համար:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մի կտոր հաց: Անցեալ անգամ մենք հաղորդեցինք, որ Ֆրանսիական դատարանը Շատօ-Տիէրում արդարացրեց մի խեղճ կնոջ, որ քաղցածութեան պատճառով մի հաց էր գողացել հացագործից. հասարակական կարծիքը մեծ համակրութեամբ վերաբերուեց այդ դատավճռին, որ այժմ գրաւել է և անգլիական մամուլի ուշադրութիւնը: Այդ առիթով անգլիական լրագիրները յիշում են, որ համանման մի դէպք տեղի ունեցաւ և Անգլիայում մի քանի տարի առաջ և անգլիական դատաւոր Հօուկինս, որ յայտնի էր ամբողջ Թագաւորութեան մէջ իբրև ամենախիստ դատաւոր, նոյնպէս արդարացրեց մեղադրվածին: Բայց անգլիացի դատաւորը աւելի առաջ գնաց. նա որոնեց և գտաւ մի հին օրէնք, որ դեռ փոխված չէր և այդ օրէնքի հիման վրա, դատապարտեց այն հացագործին, որից գողացված էր հացը:

Ահա այդ գործի էութիւնը. 1890 թւի ձմեռը, Սիտիում, մի հացավաճառ, դուրս գալով խանութից, մոռաւ դիմացի խանութը մի բաժակ վիսկի խմելու. նա նկատեց, որ մի հիւծված և կիսամերկ անցորդ կանգ առաւ իր խանութի առաջ և քիչ տատանվելուց յետոյ մտաւ խանութը և իսկոյն դուրս եկաւ մի փոքր հաց կռնատակին դրած: Հացագործը, ոստիկան կանչելով, իսկոյն բռնել տուեց գողին: Դատարանում վկաների ցուցմունքներով յայտնվեց, որ մեղադրվածը անարատ վարքի տէր անձն է և մի-

[illegible]

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

[illegible]

ԽԱՐԿՕՎ, 19 մարտի: [illegible] կացնով կտոր կտոր արաւ երեք սառուցկմար 10, 6 և 2 տարեկան, կնոջը և Բայդենկօ հարեւնին և վտանգաւոր վէրքեր հասցրեց քենի Բօնդարենկօվային: Երեւում է, որ յանցաւորը խելագար է:

ՊԱՐԻԶ, 19 մարտի: Հանոտօ պայմանագիր առաջարկեց պատգամաւորների ժողովին, որ վերաբերում է յունական փոխառութեան երաշխաւորութեան, որ ստորագրել են Մօնսօն, Իշխան Ուրուսօվ, Դէլիանիս և Հանոտօ:

Ֆրանսիական մամուլը ջերմ կերպով ողջունում է ռուս-չինական դաշնագիրը:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 19 մարտի: Բ. Դուռը պահանջեց Ուսկիւբի բօլգարական եպիսկոպոսի արձակումը: Էկզարխարանը մերժեց այդ պահանջը, որպէս անհիմն:

ՎԻԷՆՆԱ, 19 մարտի: Կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի դէլէգացիաներին առաջարկել՝ 45 միլիօն գուլդէն տալ պատերազմական նաւեր գնելու համար: Ծախսը մտադրութիւն կայ բաժանել մի քանի տարիների վրա:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 19 մարտի: Մակ-Կինլէյ պնդում է, որ անյապաղ վերջ տրվեն թշնամական գործողութիւններին Կուբայում: Եթէ Սպանիան մերժի այդ պահանջը, Մակ-Կինլէյ իսկոյն գործը կը ներկայացնի կօնգրեսի քննութեան:

ԻՕԿՕՀԱՄԱ, 19 մարտի: Անգլիական երեք պատերազմական նաւեր դուրս գնացին Չէմուլպօյից՝ անյայտ նպատակով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 մարտի: Տոհմական պատւաւոր քաղաքացի Լելեանով նշանակվեց Պետերբուրգի քաղաքագլուխ, համաձայն ընտրութեան:

ՊԱՐԻԶ, 20 մարտի: Վճռաջինջ ատեանը սկսեց քննել Զօլայի բողոքարկու գանգատները երդուեալների դատարանի վճռի դէմ: Պրօկուրօրը հերքում է գանգատի բոլոր պատճառաբանութիւնները: Դատարանը յետաձգեց վճիռը մինչև շաբաթ:

ԱԹԷՆՔ, 20 մարտի: Այսօր սկսվեց Կարդիտցիի և Գեօրգիսի գործի քննութիւնը, որոնք փորձ փորձեցին Թագաւորի կեանքի դէմ: Ներկայ է մեծ բազմութիւն: Դատարանը երկուսին էլ մահվան դատապարտեց:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 մարտի: Յայտարարվում է, որ Ջէդդա (Արաբիա) և Հօնգկօնգ (Չինաստան) քաղաքները համարվում են անբարեյաջող՝ ժանտախտի կողմից:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին ներարդային հ.
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ—10½—11½ ժ.: կանանց և երեխայոց հ., ծաղկի պատուաստումն:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11½—12 ժ. կանանց հիւանդ.
Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—1½—2½ ժ. ներքին, և միզասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—56 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—6½—7 ժ.
Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներարդային (ելեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.
Տ. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խուշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
93—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ բաւականի ծանօթ ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ կը փափագի ծառայել վաճառատանց կամ առեւտրական գործակալութեանց մէջ դիւրամատչելի պայմաններով: Կարող է կատարել թղթակցի, հաշուապահի և գործակատարի պաշտօններ: Կը ստանձնէ նաև մասնաւոր դասեր յիշեալ լեզուների և թուաբանութեան: Դիմել Շէյթան բազար, Կրասինյայա ուլիցա, կարնեցիների սրճարանը: 1—3

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՕՆ
Կիրակի, մարտի 22-ին
Բագուի հայոց դրամատիկական խումբը, բարեհաճ մասնակցութեամբ պ. Տէր-Դաւթեանի
Ի ՆՊԱՍՏ պ. Գ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
կը ներկայացնէ
I
ԿԵԱՆՔ
Դրամա 4 գործ. հեղ. Պօտապէնկօի, թարգմ. Ա. Մուրադբէգեանի:
II
ԾԵՐՈՒԿԸ ՀԱՆԱՔ Է ԱՆՈՒՄ
Վօդըվիլ մի գործ.
Մասնակցում են օր. Վարդուհի, Վարգիթեր, Մարի-Հրանոյշ, տիկ. Սիրանոյշ, պ.պ. Աբելեան, Ալիխանեան, Արաքսեան, Զարիֆեան, Թուրեան, Ղազարեան, Մաշուրեան, Մէլիք-Յովսէփեան, Յարութիւնեան, Պետրոսեան, Ստեփանեան, Տէր-Դաւթեան, Օհանեան, Վրոյր, և ուրիշներ:
Սկիզբը ճիշդ ժամը 8-ին:

ԱԶԳ
ԴՈՐՊԱՏԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ օգտին ընդունվում են գրքերի և զանազան հրատարակութիւնների կամաւոր նուէրներ: Հաղորդելով այդ մասին հայ բանասէր հասարակութեան, դիմում ենք առանձնապէս նաև մեր յարգելի հեղինակներին և թարգմանիչներին նուիրել այսուհետև նորակազմ գրադարանին մի-մի օրինակ իրանց թարգմանական կամ ինքնուրոյն հրատարակութիւններից: Հասցէն՝ ЮРЬЕВЪ (Дерптъ) Ратушная ул. домъ № 25. Варосу Аршакуни.
Փրագրարանիս նպատակը համակրող հրատարակութիւնները թող բարեհաճեն արտատպել այս յայտարարութիւնը: 8—10

Լոյս տեսաւ
(Աշխարհաբար լեզուով)
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ԵՐԿՐԱՒՈՐ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
հիւսված
Չորս աւետարանիչներից ժամանակագրական կարգով
Վաճառվում է.
ԹԻՖԼԻՍ—Կենտրօնական գրավաճառանոցում:
ՇԱՄԱԽԻ—Եղբ. Իվանեանցների գրավաճառ.:
Մեզ դիմողները ճանապարհածախս չեն վճարում: Հասցէ՝ Шемаха, священнику Тачату Марагянцъ. (Ե. Հ. Չ.) 3—5

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԿԱՍՍԻՐ
լեռնոյ պրիստանի համար. սենեակ, վառելիք, լուսաւորութիւն, ճաշ, թէյ, և քսան ր. ամսական ռոճիկ. Դիմել НОГАЙСКЪ (Тавр. губ.) Карапету Теръ-Товмасяну. 3—3

ՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ԿՕՆՍԻՍՏՕՐԻԱՅԻ
կարգադրութեամբ, Հաւլաբարի Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցու յարգելի ծխականները կիրակի, մարտի 22-ին, առաւօտեան 11½ ժամին, հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցին՝ երեցփոխ ընտրելու:
Թիֆլիսի բ. մասի գործակալ՝
Էմմանուէլ քահ. Նազարեանց
(Հ. ու. Չ.) 3—3

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ
աշխատութիւն
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆԻ
Գինը 1 րուբլի:
Վաճառվում է Թիֆլիսում, Կենտրօնական գրավաճառանոցում: (№ 10) 25—25

Լազարեան ճեմարան արեւելեան լեզուների
ՊԵՏ. ԽՈՐՀՐԴ. ԴԱՆԻԷԼ ԴԱԲՐԻԷԼԵԱՆ ՔԱՆԱՆԵԱՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿԱՆՕՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 7-րորդ յօդուածի հիման Լազարեան ճեմարանի մասնագիտական դասարանների խորհուրդը՝ իր այս փետրվարի 7-ին կայացած նիստում վճռեց յայտարարել ի գիտութիւն մասնագէտների առաջիկայ երկու նիւթերը՝ երկու մրցանակի համար՝ իւրաքանչիւրը 600 րուբլի:
Ա.—«Հաւաքումն և դասաւորութիւն արաբացի մատենագիրների հաղորդած տեղեկութիւնների Հայաստանի և հայերի մասին՝ մինչև Ժ. դարու վերջը՝ ներկայացրած նիւթերի քննական բացատրութեամբ հանդերձ:»
Բ.—«Նիւթեր ժամանակակից հայերի սովորութեան, իրաւունքի կամ ազգային իրաւաբանական սովորոյթների»:
Շարադրութիւնները կարող են ներկայացվել հայերէն կամ ռուսերէն, ֆրանսերէն կամ գերմաներէն:
Լաւագոյն շարադրութիւնը յիշեալ իւրաքանչիւր նիւթերից մէկի մասին կը պարգեւատրվի խորհրդի կողմից վեց հարիւր (600) րուբլի մրցանակով:
Եթէ առաջին կամ երկրորդ նիւթի մասին ներկայացրած շարադրութիւններից երկուսը հաւասար արժանաւորութիւն ունենան, խորհուրդը կարող է բաժանել մրցանակը երկուսի հեղինակների մէջ:
Շարադրութիւնները պէտք է ներկայացվեն ոչ ուշ քան 7-ն օգոստոսի 1900 թ.:
Վերատեսուչ ճեմարանի՝ Վս. Միլլէր
1—4 Քարտուղար խորհրդարանի՝ Գ. Խալաթեանց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ներկայ մարտի 31-ին, ցերեկվայ 1 ժամին, Ուպրավայի շինութեան մէջ տեղի կունենայ երկրորդ և վերջնական աճուրդ՝ կապալով տալու խանութներ և նկուղներ քաղաքային տան մէջ, որ գտնվում է Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա (տուն նախկին Շիօեվի): Մանրամասն պայմանները կարելի է տեսնել Ուպրավայում ամեն օր, բացի տօն օրերից, ցերեկվայ 12-ից մինչև 2 ժամը: (Չ. Հ. Չ.) 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՇՉԱՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
հրաւիրում է Թիֆլիս քաղաքի հարկատու բնակիչներին և մօքալաքներին շնորհ բերել վրաց թատրօնի շինութիւնը (նախկին Արծրունու քարվանսարա, այժմ ազնուականների կալուածական բանկ) Թիֆլիսի մէշչանների դէպուտատների ընտրութիւններ կատարելու համար, որոնք, յետոյ արդէն, թւով ոչ պակաս 10 մարդուց իւրաքանչիւր քաղաքամասից, պարտաւոր են, իրանց կողմից Թիֆլիսի քաղաքի մէշչանների ամբողջ հասարակութեան շրջանից ընտրել Թիֆլիսի Մէշչանների Վարչութեան պաշտօնատար անձանց, որոնք մատնացոյց են արված հ. IX. 668 և 672 յօդուածներում: Այդ ընտրութիւնները կը կատարվեն Թիֆլիսի նահանգապետի առանձին յանձնարարութիւնների աւագ պաշտօնեայ իշխան Ա. Ա. Բէհբութօվի ներկայութեամբ, և Թիֆլիսի Մէշչանների աւագ Ե. Վ. Եղիգարօվի նախագահութեամբ, հետեւեալ օրերը, առաւօտեան 10 ժամին, ներկայ տարվայ մարտին. առաջին Վերայի քաղաքամասից—24-ին. երկրորդ Դաւիդօվսկի քաղաքամասից—26-ին. երրորդ Ալէքսանդրօվսկի քաղ.—26-ին. չորրորդ Սօլօլակի—30-ին: Ապրիլ ամսին. հինգերորդ Բաղարնի—16-ին. վեցերորդ Վօրօնցօվսկի—18-ին. եօթներորդ Հաւլաբարի և Նաւթլուխի—20-ին. ութերորդ Չուղուրէթի—22-ին. իններորդ Կուկիայի—25-ին: Ընտրողները պէտք է գան ընտրութիւններին քաղաքամասերից, իւրաքանչիւր պօլիցիական բաժնից առանձին, իրանց իսկական բնակութեան տեղի համեմատ, և ոչ ուշ նշանակված օրվայ 12 ժամից, և այդ ժամանակ նրանք պէտք է ի յայտ բերվեն, և ապա երդումն տան, համեմատ 596 (կ. 3), 599 և 600 (Лит. б.) յօդուածների հ. IX. իսկ 12 ժամից յետոյ եկող մէշչաններին թոյլ չի տրվի մտնել ընտրական դահլիճը՝ ընտրութիւններին մասնակցելու:
Թիֆլիսի մէշչանների աւագի պաշտ. Ե. Եղիգարօվ
(19, 21 մ. և 13 ապ.) Գործավար՝ Ա. Ջիլեաեվ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ մարտի 16-ից բացված են քաղաքային բարակներ՝ ընդունելու համար ծաղիկով հիւանդ երեխաներ մինչև 14 տարեկան հասակը, և հասակաւոր կանանց: Չքաւորների ընդունելութիւնը ձրի է: Երեխաների հետ ընդունվում են և մայրեր: Բարակները գտնվում են Հաւլաբարում, Տրօիցկի պօսէլէնիայից վերև:
(Հ. Չ. Ե.) 3—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, ապրիլ ամսի 1/13-ին ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբեակինսկայա հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշենրօդերին: (Ե. Հ. Չ.) 8—20

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 20 Марта 1898 г.
Типографія Грузинск. Издат. Т—ва, Лорисъ-Мелик. ул. № 13